

Asia: VN/5966/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle vanhemmuuslaiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Rovaniemen kaupunki kiittää lausuntomahdollisuudesta ja lausuu seuraavaa:

30 päivän peruuttamis- ja kiistämismahdollisuudesta luopuminen ennen syntymää tunnustettujen lasten osalta on perusteltua lapsen edun mukaisena ratkaisuna. Laissa suunniteltu ennakkoon tunnustetun lapsen peruuttamisen tai kiistämisen mahdollisuus raskausaikana suoraan Digi- ja väestötietovirastoon turvaa asianosaisten oikeusturvan 30 vuorokauden säännön poistuessa. Lisäksi on hyvä, että ennen lapsen syntymää tunnustetun lapsen osalta voivat vanhemmat pyytää äidin kotikunnan lastenvalvojaa selvittämään lapsen vanhemmuutta kuuden kuukauden ajan vanhemmuuden vahvistumisen jälkeen (Vanhemmuuslaki 6 § 3 mom.). Tämä muutos vaatii tiedottamista, koska muutos koskee ennakkoon tunnustamista ja kuuden kuukauden aikaraja on lyhyt. (4.1.1, 4.2.3, 5.1).

Vanhemmuuden vahvistamisen sujuvuuden ja tehokkuuden kannalta on hyvä, että tunnustamisasiakirjat toimitetaan suoraan äitiysneuvolasta Digi- ja väestötietovirastoon. Vanhemmuuden vahvistaminen viipymättä lapsen syntymän jälkeen on lapsen edun mukaista. Rovaniemen kaupunki pitää hyvänä sitä, että valtion ja kuntien välistä digitalisaatiota sekä tunnistautumisen- ja allekirjoitus mahdollisuuksia kehitetään. (4.1.2, 4.2.3, 5.1).

Suunniteltu sähköinen ennakkotunnustamisjärjestelmä selkeyttää asian hoitamista ja ohjaa myös äitiysneuvoloiden työtä. Tämä muutos vapauttaa lastenvalvojaresurssia haastavampien vanhemmuusasioiden hoitamiseen ja vähentää lastenvalvojen hallinnollista työtä kuten lain esivalmisteluissa todetaan. Rovaniemen kaupunki näkee suunnitellun järjestelmän hyvänä ja työtä selkiyttävänä. Nykyinen manuaalinen tapa on jäänyt 1990-luvulle. (4.1.2, 4.2.2, 5.1).

Rovaniemen kaupunki pitää hyvänä sitä, että nykyiseen isyys- ja äitiyslakiin liittyviä ongelmakohtia on ratkaistu ja lastenvalvojatyöhön liittyviä prosesseja on selkeytetty ja yksinkertaistettu (Vanhemmuuslaki 6 §). Tärkeä muutos on, että myös lastenvalvoja voi käynnistää vanhemmuuden selvittämisen uudelleen vanhemmuuden selvittämisen keskeyttämisen jälkeen (Vanhemmuuslaki 14 § 3 mom.). (4.1.3, 4.2.2, 4.2.3).

Työvoimaresurssin turvaamiseksi on hyvä, että säädös (Isyyslaki 4 §) on pidetty voimassa ja vanhemmuuden vahvistaminen oikeudenomistajien suostumuksella koskee lastenvalvojan osalta vain alaikäisten lasten vanhemmuuden vahvistamista (2.6. ja 4.1.4).

Lapsen edun ja oikeuksien toteutumisen kannalta on hyvä, että vanhemmuuslaissa selkeytetään lastenvalvojan velvollisuutta nostaa kante vanhemmuuden vahvistamiseksi, jos toinen vanhempi ei vapaaehtoisesti tunnusta vanhemmuutta tai lapsen synnyttänyt äiti ei ole halukas vanhemmuuden selvittämiseen (Vanhemmuuslaki 16 §). (4.1.5, 4.2.2, 4.2.3).

Rovaniemen kaupunki pitää hyvänä esitystä, että kantajalle tulee nykyistä enemmän aikaa arvioida nostaako hän kumoamiskanteen. Toisaalta yhden vuoden aikaraja suojelee lapsen oikeutta vanhemmuuteen. Epäselvä tilanne vaikeuttaa vanhemman ja lapsen kiintymyssuhteen muodostumista. (4.1.6 ja 4.2.3).

Millä tavoin lastenvalvojille toimitetaan vahvistamattomia tunnustamista koskevia asiakirja-aineistoja? Sähköisesti vai paperiversiona? Mikäli tarkoitus on toimittaa ne sähköisesti, tähän tulee luoda yhteys Digi- ja väestötietovirastosta kunnan käyttämään tietojärjestelmään. Mikäli asiakirjat postitetaan Digi- ja väestötietovirastosta paperiversiona kuntaan, seuraa tästä kunnassa asiakirjojen skannauksesta aiheutuvaa lisätyötä ja kustannuksia. (4.2.2, sivut 21-23).

Äitiysneuvolan työntekijät tarvitsevat koulutusta, jotta he osaavat tunnistaa ja ohjata epäselvät vanhemmuusasiat lastenvalvojan selvitettäväksi. Rovaniemen kaupunki pitää puutteellisena sitä, ettei lakiin ole kirjattu raskauden aikaiseen tunnustamisen edellytykseksi vakiintunutta parisuhdetta. (4.2.2, sivut 21-23).

Jatkuvat lakimuutokset ja niiden aiheuttamat lomakemuutokset tietojärjestelmiin tuovat kunnille lisäkustannuksia. Tietojärjestelmiin tehtävät muutokset vaativat huomattavan paljon työaikaa kunnan ICT-tuelta ja lastenvalvojilta. Rovaniemellä 1.1.2016 tapahtunut isyyslain muutos vei viisi kuukautta ennen kuin lomakkeet olivat järjestelmissä lastenvalvojen käytettävissä. Lapsen huoltolain osittaisuudistus 1.12.2019 vaati vuoden ja neljä kuukautta ennen kuin lomakkeet toimivat oikein. Muutosvaiheet ovat aiheuttaneet lastenvalvojille manuaalisen työvaiheen, joka on vienyt huomattavasti työaikaa, kun asiakkaiden henkilötunnukset, nimet ja osoitteet sekä asiakirjojen

sisältö on pitänyt kirjoittaa käsin. Merkittävistä lakimuutoksista seuraa kuntatasolla lomakkeiden muutoksista ja uusimisesta aiheutuvia kustannuksia. (4.2.1).

Työn tekemisen kannalta on tarpeen tarpeeksi pitkä siirtymäaika lain voimaan tulemiseen, jotta Terveys- ja hyvinvoinnin laitos ehtii rakentaa uusien lomakkeiden kaavan ja ohjelmistotuottajat rakentaa ne tuottamiinsa ohjelmistoihin sekä työntekijät saavat koulutuksen lakimuutoksiin. Aiemman isyyslain muutoksen ja lapsen huoltolain osittaisuudistuksen aikainen siirtymäaika oli liian lyhyt ja aiheutti käytännön asiakastyöhön suuria haasteita. Mikäli lain valmistelu etenee suunnitellussa aikataulussa, on lain voimaantuloaika 1.1.2023 riittävä. (9, 10, sivu 88).

Rovaniemen kaupunki haluaa tuoda lainsäätäjälle tiedoksi, että perheoikeudellisten palveluiden selvitys- ja sopimusasioissa sähköisen allekirjoituksen mahdollisuus kaikkien asianosaisten osalta tulee huomioida lainsäädännön tasolla viipymättä. Muilta osin Rovaniemen kaupungilla ei ole lausuttavaa.

Kivilompolo Saija
Rovaniemen kaupunki